

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația:
Oradea,
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărui luni.

Abonament:

Exemplarul 5 Lei.
Pe un an 200 Lei.

PARTEA OFICIALĂ

No. 2019—1927.

Concurs la parochia Cordău.

Pentru complenirea parochiei vacante Cordău (distr. Oradea) prin aceasta publicăm concurs cu termenul de 15 Octomvrie crt.

Cererile se vor înainta acestui Ordinariat până la termenul mai sus fixat.

Oradea, la 31 August 1927.

No. 2033—1927.

Gradații preoțești.

Lăsăm tuturor preoților, cari în baza anilor de serviciu cu începere dela 1 Ianuarie 1928 își câștigă îndreptărire la gradajii noi, ca până cel mult în 25 Septemvrie crt. să raporteze despre aceasta Ordinariatului având, ca cei cu îndreptărire la gradajia primă să-și înainteze și certificatele de serviciu.

Oradea, 2 Septemvrie 1927.

PARTEA NEOFICIALĂ

După jubileu — spre viitor

Valurile înălțătoare de suflete au trecut peste noi. Jubileul s'a terminat. Într'un moment de fericit extaz sufleteasc am văzut trecând pe dinaintea ochilor sufletului nostru întreaga galerie a marilor luptători și muncitori împreună cu toată sudoarea și străduința lor ce-au depus-o pentru mântuirea sufletelor și mărirea acestei dieceze. Am văzut pe Dragoș începătorul, pe Darabant organizatorul, pe marii durători de școli și institute Samuil Vulcan și Mihail Pavel, pe iscusitul diplomat și neobosit vizitator al diecezii sale Baron Vasilie Erdeli, pe savantul Iosif Papp-Sălăjanu, dintre episcopi, pe neobosiții lucrători în via Domnului pe teren literar și școlar: Fărcaș, Magyar, Corneli, Borbola și a. dintre membrii capitlului și ai clerului. Toți ne-au făcut gest de invitare și chemare să-i urmăm pe calea arătată de ei, pe calea muncii neobosite, pe calea lepădării de sine și a gândului necontenit numai la binele altuia, la binele acelor suflete nemuritoare pe cari prevedința divină le-a pus să se mântuiască dependent de activitatea noastră. Toți ne-au chemat cu pildele lor strălucite. Oare noi nevrednicii lor epigoni fi-vom în stare să înțelegem chemarea lor stăruitoare? Dacă nu respectul față de memoria lor binecuvântată, dacă nu admirația și însuflețirea ce trebuie să le simțim

în fața faptelor lor mari, atunci măcar privirea la starea destul de dezvoltată în care se află dieceza noastră în prezent, să ne miște la urmarea pildelelor lor mari date nouă în abundență.

Tonul sărbătoresc și însuflețirea amestecată cu bucurie mare pentru împlinirea norocoasă a celor 150 de ani ce i-a parcurs dieceza noastră în puținul șir al anilor dela sfânta Unire, nu ne-au lăsat să vedem și scăderile, să privim și situațiile mai neplăcute; dar cu atât mai vârtos putem vedea acum, după liniștirea valurilor de sărbătoare, trista realitate, comparată cu trecutul glorios. Înainte episcopia noastră avea averi mari și multe, din cari putea să dea creștere solidă multor fii ai neamului nostru, noi toți ne-am crescut prin beneficierea acelor averi, ba din fărâmurile căzute de pe masa noastră se săturau și alții în abundență, azi episcopia sărăcită, expropriată până la oase; mai de mult episcopia noastră avea frumoasele ei școli primare, fala ei, pentru cari în trecut a dat multe lupte dârze, căci erau răzadnițele cele mai sănătoase ale naționalismului și grecocatolicismului nostru, azi aceste școli, aceasta fală a bisericii noastre, nu mai există, ele sunt pierdute până la una, biserica nefiind în stare materială de-a le putea susține, iar o mentalitate ostilă ori cărei

igioase, și, poate, nu chiar streină de un gând hain de-a realiza prin această unitatea religioasă românească în ortodoxia dominantă, refuză până în prezent a-i da bisericii mijloacele pentru susținerea acelor focare, cari au alimentat în trecut tof simful nostru național și religios. Mai de mult școli secundare și normale de-ale bisericii vărsau intelectuali și învățători bine pregătiți în ale religiunii, oameni de încredere ai bisericii, azi aceste institute tânjesc numai, ba este amenințată în mod serios și existența lor, iar dela școlile statului, unde domnește o adevărată babilonie în ce privește convingerile religioase și formarea caracterelor religioase, — în orice caz liberalismul moral e la largu său —, abia mai primim și contingentul necesar de candidați la teologie, ieșind restul tineretului din acele școli cu o mentalitate religioasă confuză ori chiar zdruncinată. Mai de mult preotul era conducătorul firesc al satului și al comunei, de vorba lui cuminte ascultau toți, — azi acest rol de conducere pierdut aproape cu desăvârșire nizuindu-se statul disconsiderator al popilor, să-l vâre pe învățător în locu întâi, la postul de înainteluptător al culturii, dând pe preoți sistematic la o parte și desconsiderându-i cu totul. Mai de mult în dieceza noastră domnea pace confesională, netulburând nimeni viața pașnică și convingerile credincioșilor noștri. Azi nimeni nu e sigur de furma sa: un bețiv un concubinar, un nemulțumit cu preotul pentru că-i cere lectical, ori pentru că l-a preterat la alegerea de primar ori de curator, e în stare să aducă neghina neînfelegerii în comună, să se facă „ortodox“, și pacea e dusă, comuna tulburată. Autoritățile în loc să stârpească astfel de tulburători ai ordinii publice, î-i încurajează, î-i apără, î-i sprijinește, căci, vezi, e vorba de sacra ortodoxie dominantă în stat. Toate acestea sunt fapte, sunt realități și vom conveni cu toții că s'a schimbat ceva în împrejurările între cari trebuie să trăiască biserica noastră, și cele constatate ne fac să privim, deși nu cu teamă, dar cu îngrijorare la viitorul bisericii respective al diecezii noastre. Cum nu-și va aduna celce-și iubește biserica și dieceza sa toată energia și o va pune în serviciul ei?

Nu este boală fără leac potrivit. Mai ales în cele sufletești. Nu vrem să dăm sfaturi și directive celor mari, cum să folosească mijloacele materiale ce le-au mai ramas, de ce tactică, de ce metode să se folosească pentru a-i asigura propășirea ei, căci noi suntem convinși că mai marii noștri desbrăcați de orice interese egoiste, personale, toată vloga și viața lor o închină pentru întărirea, înălțarea și propășirea Sionului nostru, de al cărui și cel mai neînsemnat suflet vor răspunde înaintea Judecătorului vecinic. Dar noi vrem să sugerăm motive și îndemnuri pentru noi preoțimea de rând, ca în fața împrejurărilor schimbate să ne putem face datoria cum se cuvine.

Sunt de părerea, că prin aplicarea conștiințioasă a celor mai puternice două arme ale bisericii, nu este situație desperată care să nu fie salvată și nici primejdie care să ne poată strica. Aceste două arme prin cari putem învinge pe oricine și orice sunt **predica și cateheza**. Aceste sunt cele două arme ale unei biserici conștie de sine și de misiunea ei mare. O biserică care folosește cu intențitate aceste două arme e cu neputință să piară. Predica în și afară de biserică, dar mai ales în biserică, luminează mințile și întărește voințele adultor, iar cateheza de toate gradele seamănă sămânța cea bună în inimile fragede și nevinovate ale tineretului. Aceste două arme aplicate cu tenacitate și perseveranță e cu neputință să nu dea roade și viață unei biserici.

Ce dureros e însă să vezi, că la noi tocmai aceste două remedii vitale sunt neglijate și puțin folosite. La noi să predică puțin și prost. Încă și acum se găsesc preoți cari nu-și fac chestie de conștiință din aceea că neglijează predicarea cuvântului lui Dumnezeu în Dumineci și sărbători cu săptămânile. Iar când predică, ferească Dumnezeu, nu spun nimic, vorbă goale, propoziții fără legătură logică, fără un scop unitar și fără o orânduire unitară. Astfel de predici nici nu luminează nici nu conving, nici nu mângăie. Cauza? lipsa totală de pregătire pentru predică. Este lucru absolut eschis a predica cu efect fără de o orânduire măcar sumară a ideilor. Celce predică trebuie să fie stăpân peste ceea ce vrea să spună. Aceasta nu se poate fără citire și fără meditare premergătoare. E înspăimântător apoi stilul în care vorbesc unii preoți, nu se silesc de loc să vorbească ceva mai literar. Nu e mirare apoi că în lipsă de fond și formă credincioșii nu se aleg cu nimic din predica ascultată; în loc să iasă din biserică luminați, plini de îndemnuri spre mai bine, ies zăpăciți, confuzi și istoviți. Așa nu se face apostolie. Trebuie o pregătire temeinică, meditare cel puțin cu o săptămână înainte asupra temei ce vrei să dezvolti în Duminecă proximă.

În aceasta ordine de idei mai amintim că ar fi consult ca la teologii să se dea mai mare intențitate retorice, iar la conferiri de parohii să se fină cont și de talentul oratoric al cuiva.

Tot la fel stăm și cu cateheza. Sunt preoți cari nu catehezează nici astăzi în aceste vremuri grele pentru biserică și pentru orice religie. A predă învățătura creștină micilor copilași este lucru poate și mai greu decât a o predă adultilor. Pentru aceea acest lucru reclamă o preparare și mai meticuloasă; fără pregătire, fără meditare asupra modului cum ai putea să i-o dai mai bine, mai potrivit mentalității lui, nu vei isprăvi nimic. Avântarea preotului prea mare în treburi de economie și desuetudinea lui de-a se ocupa cu treburi spirituale și a avea preocupățiuni

intelectuale este ceva dezastros pentru o biserică. Nu e mirare apoi că pe astfel de preoți nu-i ajută nici Dumnezeu în lucrurile lor ci tot mai mult îi cearcă cu necazuri și neplăceri. Căci nu se poate crede că D-zeu să nu pedensească neglijarea datoriei într'un preot care a și jurat aceasta și a fost și uns pentru aceasta.

Predica și cateheza intențivă sunt cele două pârgii ale vieții religioase moderne. Fără practicarea intențivă a acestor două datorii vom scăpa terenul de sub picioare. Ne vor copleși sectele, raționalismului popular și în sfârșit bolșevismul și-atunci ce ne vor ajunge bunurile lumești, dacă ne-am năfădit pe noi și generația viitoare. Predică și iar predică în biserică. Predică inteligentă, predică cu conținut, predică inspirată din cuvântul Domnului, din Evanghelie și sf. Scriptură. Așa vom rodi, așa vom învinge răul.

Mai este apoi o altă latură a chestiunii. O constatarea dureroasă facem cu toții cari privim activitatea clerului: preoțimea de astăzi par'că nu are nici o preocupare culturală, religioasă, cu totul e scufundată în preocupări și indeletniciri economice. Când tot preotul ar trebui să fie un scriitor, un orator, un om de știință, vedem că prea puțini sunt acei cari se ocupă cu astfel de indeletniciri. Cauza? Multe: familia, exigențele multe ale vieții de azi și în mare parte, s'o admitem: neglijența noastră. Și aici trebuie s'o spunem că vina sau neglijența este a conducerii. Avem o preoțime admirabilă, face și execută prompt ceea ce i-se cere. Dar nu i-se cere nimic. Am așteptat îndreptarea lucrurilor, ba chiar o renoire sufletească a întregii dieceze, dela Sinodul nostru diecezan. S'a ținut și luat măsuri admirabile. Inșă ce să vezi: nimeni nu-și bate capul cu aplicarea și executarea lor. Atunci la ce bun atâta jertfă, atâta osteneală? Prin rezolvirea obligatoare alor patru cazuri morale la an preoțimii i-s'ar fi dat prilej de-astudia, de-a se ocupa și cu treburi profesionale, dar cazurile nu s'au dat. Prin examinarea absolvenților cinci ani consecutivi după hirótonire, tinerii preoți și-ar fi prelungit sălășluirea cunoștințelor teologice în cap, dar ce să vezi, până acum nici unul n'a fost chemat la astfel de examen. Preoțimea n'are preocupări intelectuale pentru că nu i-se cer. Să privim învățătorimea: organizată în cercuri culturale, în asociații profesionale, conferințe culturale etc.; contribuie cu ceva la ridicarea nivelului cultural destul de scăzut la sate. Iar preoțimea stă nepăsătoare. Asta nu merge! De ce să lăsăm noi ca laicii să prezinte poporului cultura prin prisma lor, când aceea se poate împărtași și prin prismă religioasă, Să nu lăsăm ca oamenii cu puțin re-

spect față de religie și de biserică să împărtașească cunoștințele științelor moderne poporului, că astfel vom rămânea izolați. Va fi nevoie numai decât să se organizeze pe districte cercurile culturale preoțești, ai cărei membrii să țină conferință într'o Duminecă într'un sat într'alta într'altul. Nu o putem face? Dar ce ne lipsește? Cunoștințele? Timpul? Zelul? Cred că nici una dintr'astea având din mila lui Dumnezeu din belșug din toate. Atunci? Inițiativa, ce ar fi frumos, dacă preoțimea noastră zeloasă nu o va aștepta de sus. Cercuri culturale pe toată linia și încă de grabă, e o datorie și națională și religioasă. Să nu uităm că preotul e plătit și de stat și ca atare are datoria a contribui și el la propaganda culturală ce unele ministere o întreprid cu multă râvnă dar puțin succes. Preotul este mai chemat la aceasta și biserică noastră nici odată nu s'a tras dela propagarea culturii sănătoase.

Aceste ar fi măsurile ce-am crede că ar fi bine a se lua dacă mai vrem să păstrăm poziția bisericii și a diecezii noastre în aceste părți expuse ale țării. Să nu ne încredem în capitalul de muncă și succese adunat de înaintașii noștri. Acesta e pe sfârșite și noi trebuie să adunăm altul amăsurat împrejurărilor schimbate.

Pe lângă intensificarea acestor măsuri va fi nevoie a pune în funcțiune și Societatea de misiuni a preoțimii diecezane, care încurând va trebui să-și țină adunarea generală, dând seama de ce-a lucrat și organizându-se pentru viitor. Aceasta Societate produce roade atât de frumoase aiurea, la noi funcționează așa greoiu. Directoratul Reuniunilor de pietate încă va trebui să-și înceapă activitatea făcând propaganda necesară pentru înființarea și funcționarea regulată a Reuniunilor de pietate. Postul de preot misionar va trebui să fie un post de inspector diecezan, care să fie controlorul și sfătuitoarul preoțimii în toate agendele sufletești și administrative, intensificând astfel pastorația și activitatea de tot soiul a preoțimii.

Aceste sunt măsurile și mijloacele prin cari așteptăm și nădăjduim că vom putea face față împrejurărilor schimbate ale bisericii și ale diecezii noastre. Aplicarea lor se impune cu un ceas mai de vreme, ca să nu ne ieie alții pe dinainte. Toată lumea se mișcă și lucrează. Noi preoții să stăm passivi? Pe noi ne îndeamnă nu numai interese lumești, ci și veșnice. Înaintașii ne cheamă prin opera săvârșită de ei. Noi trebuie să-i urmăm: din zel și iubire față de cariera noastră, din zel și iubire față de poporul nostru, din zel și iubire față de dieceza noastră. La lucru deci, înainte fraților!

Păr. Dr. Tăutu.

EPISCOPUL MIHAIL PAVEL

— VIAȚA ȘI FAPTELE LUI —

(1827—1902)

LA O SUTĂ DE ANI DELA NAȘTEREA ȘI LA DOUĂZECI ȘI CINCI DELA MOARTEA LUI

descrise de

IOAN GEORGESCU

profesor.

MOTTO: „Religiunea este fundamentul
fericirii pământești și cerești.”

(Episcopul Mihail Pavel în cuvântarea rostită la 29 Septembrie 1896, cu prilegiul inaugurării școlii civile (medii) de fete, întemeiată de el la Beiuș, județul Bihor.

In 6 Sept. cor. s'au împlinit 100 de ani dela nașterea marelui nostru arhiereu Mihail Pavel. In cadrele serbărilor ce se vor desfășura în 2 Oct. c. în comuna lui natală dieceza îi va așeza pe biserica de acolo o placă de marmoră cu următoarea inscripție:

✠

Intru vecinica amintire a marelui Arhiereu

MIHAIL PAVEL

episcopul Gherlei (1872—1879) și al Orăzii (1879—1902)
născut la 6 Septembrie 1827 în comuna Recea,
cu pietate și viie recunoștință au pus această marmoră
instituțiile și fundațiunile întemeiate de dânsul
în dieceza de Oradea-Mare
cari pururea vor vesti eroica lui milostenie
2 Octomvrie MCMXXVII.

Credem a contribui la memoria marelui dispărut prin publicarea acestei monografii din peana distinsului nostru colaborator Dr. Ion Georgescu, monografie ce va apare și în brosură.

Din copilăria și anii de studii al episcopului Mihail Pavel.

Episcopul Mihail Pavel s'a născut, la 6 Septembrie 1827, în comuna Recea, plasa Baia-Mare, județul Sătmăreț, dintr'o familie nobilă, dar săracă.

Această familie purta în diploma sa de nobleță epitetul de Peteritea.

Cea mai frumoasă diplomă de nobleță a familiei Pavel, însă, aveau să o alcătuiască vieța și faptele, închinat lui Dumnezeu, bisericii și națiunii sale, de Mihail, cel mai strălucit reprezentant al ei.

Tatăl episcopului, Constantin, a fost „diac”, adică îndeplinea slujba de cântăreț de strană și de învățător, în comuna natală, iar mamă-sa Maria, născută Ardelean, era o femeie bună, blândă, evlavioasă, cruțătoare, harnică și darnică, — virtuți pe cari avea să le moștenească, cu atâta prisosință, fiul ei, Mihail, episcopul de mai târziu.

Această familie a fost binecuvântată de Dumnezeu cu cinci copii, dintre cari cel mai mare a fost Mihail.¹⁾

¹⁾ Celălți, în ordinea bătrâneții, au fost: *Ileana*, măritată după proprietarul Vultur din Slatina Maramureșului; *Demetriu*, care a avut mai mulți copii, dintre cari, în 1915, mai erau în viață Vasile și Maria. Dela acest Vasile au rămas doi copii: Mihail (Micșo) și Constantin (Stan). Al patrulea fiu al familiei Pavel a fost *Ioan*, protopopul dela Slatina, care încă a avut doi copii: pe *Ioan*, mort ca student în teologie și pe *Mihail* care a studiat tehnica, iar astăzi trăește în Carei. Al cincilea fiu, rămas acasă lângă părinți, a murit de tânăr și n'a putut întemeia familie.

(După o comunicare orală, făcută autorului în 1915, de d. *Ioan Dan*, brigadier silvic în Budureasa, plasa Beiuș, jud. Bihor).

Fiind cel mai mare între cei cinci copii și dând, din fragedă pruncie, dovezi de deșteptăciune și deosebită putere de muncă, familia s'a gândit să-l trimită la școală în orașelul apropiat al Băii-Mari, vestit la Români de pretutindeni, nu numai pentru „băișagurile”, adică bogatele sale mine de aur, ci și pentru minunatele isprăvi de vitejie, cântate în atâtea poezii și legende populare, ale lui Pinteza Viteazul.

Astfel, deci, între anii școlari 1838/9 și 1843/4, adică timp de cinci ani, îl găsim între elevii gimnaziului din Baia-Mare, unde, între alții a avut profesori pe călugării franciscani (minorii): Rochus Marcovici, Eustachie Sujánszky și Paulin Paulini, absolvind cu succes strălucit toate clasele gimnaziale.

Între elevii acestui gimnaziu, în întâia jumătate a veacului, trecut, găsim și următoarele nume românești: Anderco Vasile, Dragoș Paul, (fost vice-căpitan al Chioarului) Florian Gheorghe (paroh în Boiul-Mare, Chioar), Cârțița Paul, Merlaș Ioan, Pașca Ioan, Pop Clemente, Pop Vasile, Pop Marcu și Pop Ioan.

Astăzi, când aproape în toate centrele mari școlare sunt o mulțime de internate și de cămine, nu ne prea putem face idee de mizeria în care trăiau și munciau, făcând atâtea sforțări eroice, înaintașii noștri.

Sedeau câte 5—6 într'o odaie, lipită pe jos, și se culcau câte 2 și 3 într'un pat. Plăteau câte 1 floren și 20 cruceri (2 lei 40 bani) pe lună, pentru care „găzdoaia” le gătea mâncare din fasolea, cartofii, ouăle și untura adusă de acasă, le cocea pâine sau mălaiu, le spăla rufele, cari pe atunci nu se călcau cu ferul, ca acum, și le dădea, eventual, și lemne de foc. Lumânare își cumpărau ei pe rând, iar când n'aveau cei doi cruceri, cât costa atunci o lumânare de său, învățau și la lumina focului sau a lunei.

Din mizeria aceasta s'au ridicat, însă, mulți oameni vrednici, cari mai târziu au fost fala neamului și a bisericii. (Vezi *Augustin Paul*, Episcopul Mihail Pavel în volumul „Între Someș și Prut”, schițe, impresii, amintiri București 1905, Minerva, pag. 26—7).

Din acest timp s'a păstrat la oamenii din partea locului o interesantă amintire; eu am auzit-o chiar în comuna natală a episcopului.

Într'o zi, când tânărul Mihail Pavel se întorcea de acasă spre Baia-Mare, iată că se întâlnește cu o țigancă vestită pentru descântecurile, vrăjitoriile și prezicerile ei.

Cât ce l-a văzut, l-a și agrăit:

— Dă ceva la baba, domnișorul, să-ți spună de noroc; Dumnezeu să te țină!

Tânărul, care nu era de loc superstițios și știa acum și din carte, cât valorează asemenea profesii, fiind bun la inimă și darnic, scoate doi cruceri și-i pune babei în palmă, fără ca să mai asculte boscorodelile ei și își vede de treabă.

Din depărtarea, în care se afla acum tânărul Mihail cu însoțitorul său, un coleg de clasă, abia aude aceste cuvinte:

— Dumnezeu îți va ajuta și odată vei purta pe cap coroană strălucită, de care se vor minuna multe noroade.

Pentru încheierea studiilor sale secundare cu așa numitul curs „filosofic“ de doi ani, în 1844 tânărul Mihail Pavel se duce la Sătmar.

Aici, văzându-se foarte nedreptățit de unii profesori ai săi la sfârșitul semestrului, a luat lumea în cap și pleacă spre Cașovia.

Pe drum o mulțime de greutăți.

Fiind primăvară, inundase Tisa, încât abia a putut trece de pe un mal pe celălalt.

Sosit în Cașovia, a dat de alte greutăți: Nu avea cu ce se întreține.

Și, până ce îl vor cunoaște profesorii că e elev eminent și-l vor putea recomanda, ca meditator, la vre-o familie, mai trece timp.

Iar până atunci trebuie să mănânce.

— Mi s'a întâmplat, povestea episcopul, studenților români din Graz, cu vocea tremurând de emoție, că, la Paștile din anul acela, n'am mâncat nimic trei zile în șir. Și, în această sfântă zi de sărbătoare, am eșit pe câmp și am cules măcriș, ca să-mi alin foamea. Ziua aceea de Paști n'o voi uita nici odată. A fost cea mai neagră din viața mea.

Studenții ascultau cu respirația oprită de adâncă emoție ce le deștepta povestirea venerabilului episcop. (Vezi A. Paul loc. cit. p. 31—2).

Tot în Cașovia a escelat într'o discuție publică, după obiceiul școalelor de atunci, și a fost încins cu sabia de onoare, fiind numit „ductor primar“, adică șef al internatului de pe lângă Liceul chezaro-crăesc de acolo. (Vezi *Vasiliu Stefanica*, Programă școlară civ. gr. cat. de fete din Beiuș pe a. școl. 1901/2, Beiuș 1902, p. 13).

În asemenea împrejurări, nu ne mai mirăm, că tânărul absolvent a fost îmbiat să rămână acolo, punându-i-se în perspectivă funcțiuni de Stat foarte onorifice și amăgitoare.

El, însă, ardea de dorul sfânt de a se închina neamului și bisericii, din care făcea parte.

Cu cele mai frumoase certificate pleacă, deci, în toamna anului 1846 la Ungvar, scaunul episcopiei greco-catolice a Muncaciului, de care se ținea și comuna sa natală, împreună cu alte (69) de parohii românești, unite cu Roma, din județele: Maramurăș, Ugocea și Sătmar.

Văzând episcopul pregătirea strălucită a candidatului la sfânta teologie, îl trimite pentru studii universitare în institutul „Sancta Barbara“ de pe lângă universitatea din Viena, institut care a dat neamului și bisericii românești mulți oameni luminați.

Izbucnind, însă, în 1848 revoluția și în Viena, firește că s'au închis toate școalele și numărșii școlari și studenți au fost nevoiți să-și întrerupă studiile și să plece acasă.

Tânărul student în teologie, precum avea să povestiască prietenilor săi mai târziu, a trecut peste baricadele, ridicate de revoluționari din pietrele cu care se pavau străzile capitalei austriace.

Tot din acest timp a mai păstrat o amintire, pe care o istorisia cu mult haz în puținele sale clipe de răgaz.

Eu o relatez, după cum am auzit-o dela urmașul său în scaunul episcopesc dela Oradea, regretatul episcop Demetriu Radu:

Ca student în teologie la Viena, făcea dese plimbări în parcul cel mai mare și mai frumos ce are orașul, în Prater.

Plimbându-se, aici, cu un prieten al său, student român și acesta, și conversând românește, iată că se apropie de ei un om voinic, spătos, bărbos, păros aproape până în albul ochilor, scăpărând de bucurie că își aude graiul părintesc într'un oraș străin ca acesta.

— D-Voastră sunteți români, domnișorilor? întreba cu mirare arătarea aceea fioroasă cu chip de om.

— Precum vezi! fu răspunsul.

— Da D-ta ce cauți pe aici? îl întrebară cei doi studenți.

— Păi, iată proștii ăștia de nemți mă țin aici și mă arată la lume ca „vilde-man“ (wilder Mann = om sălbatic).

— Și ce slujbă faci D-Ta, aici, ca „vilde-man“?

— Ce slujbă să fac? Imi dau ochii peste cap și mi-i rotesc cu turbare; îmi mișc fălcile, scrâșnesc, din dinți; îi stupesc; spumeg; le arăt ghiarele și pumnii, fac așa fel încât toți se duc cu credința că eu în adevăr, sunt om sălbatic.

Cazuri de acestea, încheia episcopul, nu sunt tocmai rare. Ele se găsesc nu numai în menajerii, în varieturi, în panorame și alte localuri de distracție, ci și în unele redacții. (Aluzie la atâtea „campanii“ nedrepte ce se purtau și atunci, precum se mai poartă și astăzi, în o anumită presă!).

Mihail Pavel, paroh, protopop, vicar episcopesc și deputat.

Paroh. Terminând cu succes strălucit și studiile teologice superioare, în 1851 tânărul Mihail Pavel se gândi să-și facă și el un rost și să se așeze slatornic undeva; de aceea voi să se căsătorească.

A și fost logodit cu o fată de preot din Borșa Maramurășului.

Făcând toate pregătirile necesare pentru cununie,

ială că-i vine vestea neașteptată, că i-a murit mireasa.

— Văd că n'am noroc la însurătoare! își zise atunci întristatul mire. Să-mi caut de acum o altă mireasă, care nu se îmbolnăvește, nu se ofilește și nu moare în veci: Sfânta Biserică, veșnic lângă și frumoasa mireasă a lui Hristos!

Zis și făcut.

La 21 Martie 1852, după ce timpul i-a mai alinat durerea, s'a hirotonisit preot celibat de episcopul de atunci al Muncaciului Popovici și reținut în cancelaria episcopală pentru parohiile române, aparținătoare acestei eparhii.

După doi ani (1854) e trimis ca paroh în comuna așezată pe malul drept al Tisei, în Cehoslovacia de astăzi, Apșa de jos.

Organizându-se, într'aceea, eparhia română de Gherla, în cadrele nou create ale provinciei bisericești unite cu Roma, numită de Alba-Iulia și Făgăraș, episcopul Ioan Alexi, având mare nevoie de oameni pricepuți în administrația bisericească, l-a chemat pe tânărul paroh al Apșei de jos la importantul post de notar consistorial, ceea ce în limbajul fraților noștri ortodocși ar fi directorul cancelariei episcopale.

Această slujbă a îndeplinit-o cu rară destoinicie și sfințenie.

De aici a primit o însărcinare și mai grea.

Protopop și vicar. În 1860 e numit paroh-protopop al Slatinei, iar în anul următor (1861) chiar vicar episcopesc al Maramurășului.

La înființarea eparhiei române de Gherla, Sighetul, capitala Maramurășului românesc, a rămas și mai departe sub ascultarea episcopului rutean din Ungvár.

Situația era, însă, cât se poate de nefirească și supăra mult pe toți românii.

Credincioșii uniți cu Roma din Sighet încă din 1816 au cerut eparhiei de Muncaciului să nu le trimită decât preoți, cari știu bine românește.

În 1835 ei izbutesc să obțină predică numai în românește și să facă să se interzică predica ruteană.

Cu tot succesul obținut, parohul din Sighet, Petru Anderco, un român din Sătmăre, cu ocazia organizării eparhiei de Gherla, n'a avut curajul să ceară deslășirea parohiei sale de vechea episcopie ruteană și încadrarea ei în noua episcopie română, ba încă intimida pe credincioșii săi români să nu ceară acest lucru, fiindcă în acest caz vor pierde biserica, școala și casele parohiale, care vor rămânea și mai departe proprietatea vechei episcopii.

A trebuit să vină aici bunul suflet de român, care a fost întâiul vicar al Maramurășului, Mihail Pavel, să pună în mișcare și pe alții ca: Man, Mihályi, Jurca, Cziplé, să alerge de nenumărate ori la Gherla, la Blaj, la Budapesta, la Viena și chiar la Roma, pentruca, în sfârșit, glasul românilor din Sighet să fie ascultat și dreapta lor cerere să fie satisfăcută.

Aceasta s'a întâmplat cu ocazia celui din urmă

sinod ecumenic, ținut la Roma, în Vatican, în anul 1870, când provincia bisericească de Alba-Iulia și Făgăraș era reprezentată acolo de vrednicul mitropolit Dr. Ioan Vancea.

Prin decretul Nunțiatului din Viena dela 18 Aprilie 1871, parohia românească din Sighet e scoasă de sub ascultarea episcopului rutean de Muncaciului și trecută sub aceea celui român din Gherla.

Fiind Maramurășul și, în deosebi, Sighetul lipsit de o viață culturală mai intensă, Mihail Pavel și alți fruntași maramurășul întemeiază în 1860 „Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramurăș” și școala normală sau „preparandia” română de acolo, care e cea mai veche societate culturală la românii de pretutindeni, mai veche chiar decât Asociația transilvană, cunoscută sub numele de „Astra” și firește, cu mult mai veche decât Academia Română sau alte societăți similare.

Când era vorba de cultură, Mihail Pavel nu înțelegea să vorbească mult și cu atât mai puțin să se piardă în visuri nerealisabile, ci proceda scurt și temeinic: *la faptă!*

De aceea îl vedem că se îngrijește, cu dela sine putere, ca leafa parohului din Sighet, un centru așa de important, să fie sporită dela 400 la 800 floreni.

Tot asemenea s'a îngrijit de plata cântărețului de strană, fixată la 25 floreni pe lună, organizând colecte publice în întregul vicariat al Maramurășului.

(Vezi *Tit. Bud*, Însemnări și date despre înființarea parohiei române gr. cat. din Sighet, Gherla, Topografia Diecezană, 1905, pag. 8—12).

Pentru aceste și alte multe vrednicii, împăratul l-a numit, în 14 Martie 1870, cavalier al ordinului Francisc Iosif I.

Ca vicar al Maramurășului avea datoria să facă dese vizite canonice în vicariatul său.

Aceste vizite el le făcea nu numai din datoria de păstor sufletesc, ci din toată dragostea și râvna sufletului său, dornic de mai bine.

Asemenea virtuți, însă, sunt destul de rare și nu e mirare că ele nu găsesc admiratori pretutindeni.

Astfel se spune că parohul din Sarasău (P. M.), om hogat, dar foarte sgârcit, nu înțelegea pentru ce vine, întotdeauna vicarul Mihail Pavel, cu trăsura cu patru cai, în vizită canonică la el, când și doi cai i-ar putea face aproape acelaș serviciu.

De aceea, supărat că are să hrăniască timp de câteva ore patru cai ai superiorului său ecleziastic, zicea cu gura de jumătate către servitorul său:

— Măi Ioane! dă fân și ovăs la caii domnului vicar!

Când spunea aceste cuvinte, parohul strângea pumnii, cum îl strângea și pe el sgârcenia de inimă.

Observând de mai multe ori lucrul această, odată vicarul i-a spus verde în față:

— Frate dragă, când spui să dea, deschide-ți mâna larg, în semn de dărnicie, n-o strânge ca avarul care-și păstrează cu înfrigurare comoara! (Va urmă.)

Turneul jubilar al corului Hubic

Valul exuberant al entuziasmului ce ne-a cuprins din prilejul serbărilor mărețe ale jubileului dieceziei noastre am voit să-l revărsăm și asupra acelor fiii ai ei, cari, fie din cauza depărtării, fie din cauza spațiului strâmt al teatrului din Oradea, n'au avut fericirea să guste plăcerile cauzate de fiorii elevației sufletești, ce i am simțit cu toții sub impresia marelui eveniment. De aceea un mic grup de persoane au început să ventileze ideea unui turneu cu concertul și piesa jubilară. Zis și făcut. După învingerea unor sceptici și tricoși de teama unui nesucces material — sezon morț — alegeri etc. — în însulțirea generală a tuturor coriștilor și ai „actorilor” noștri s'a decis marea și îmbucurătorul eveniment: turneu pe la Carei — Satu-Mare — Sighet — Baia-Mare — Dej — Bistrița — Gherla și acasă. Ziua fatală se apropia vertiginos, — turneul s'a hotărât târziu. Unii actori și coriști abia au sosit pe termenul de plecare. În 16 Iulie ne imbarcăm în vagoanele puse la dispoziția noastră de On. Secretariat general al comunicațiilor cu reducere de 50%. Participanți 76 persoane. Prima oprire e la Carei-Mari, inimosul oraș al harnicilor și ospitalilor noștri preoți și mireni, în frunte cu bunul, finul și afabilul nostru canonic Mgf. Alexandru Ghera. Primirea dintre cele mai grandioase: orhestră militară, preteni, cunoscuți, etc. După puțină zăpăceală cauzată de primirea neobișnuită, ne înșirăm cu toții în rânduri de patru, cu orhestra în frunte, înainte pășea ușor M. Sa Ghera, după el o ceată de domnișoare, tineri, înaintând spre inima orașului: Internatul școlii secundare de fete și al liceului de băieți, unde eram să fim incartiruiți. Ne cunoaștem repede cu orașul. Ne pregătim la repetiția de după masă. Seara piesa: „Cu noi este D-zeu”. Sala teatrului arhiplină. Public numeros, chiar și dela sate. Laudă domnișoarelor încredinate cu plasarea biletelor și preoților organizatori, cari au știut alarma publicul din oraș și jur. Un regret mare ne-a cuprins când, din cauza răgușelii ce-a cuprins pe actorul nostru „erou” (dl Leontin Anca) a trebuit să lipsim pe bieții Cărăieni de plăcerea savurării tabloului VI. Aud că nici acum nu ne prea pot ierța. În schimb noi am făcut totul ca să poată reuși bine celelalte tablouri, cari se spune, că-au reușit satisfăcător pentru toți. Iar pentru noi au reușit toate de minune, până și cea mai temută latură: materială, căci din ea s'a putut răfui cheltuielile locale toate, până și speșele de drum la Sătmar. Mulțumită specială datorăm Mgf.-lui domn canonic și vicar foraneu Alexandru Ghera, care n'a cunoscut nici o jertfă și nici o oboseală, numai să ne simțim bine; d-lui Colonel Banciu pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție orchestra, d-lui primar al orașului Dr. Ion Pop pentru sala de teatru și luminația electrică, părintelui V. Terdic și domnișoarelor Sylvia Ghergar, dș. Geny Chiș și d-lui Gavrilă Crișan, căroră se datorește în mare parte reușita materială frumoasă a reprezentației. Cu o nostalgie ne-am depărtat de ospitalierii Cărăenii, luând drumul spre Satu-Mare, unde oamenii sunt mai ritoși și mai pretențioși și, poate, mai indiferenți față de ce e românesc, cu toate că în teatru bine asortat cu culise și decorații se pot produce lucruri frumoase. D-na Dr. Ciconeș, d-l profesor Aurel Ghița, d-l primar Dr. Augustin Ferent, d-l Dr. Teofil Dosa, subprimar, n'au pregătit a ne pune la dispoziție tot concursul lor, fără de care nu reușia reprezentația nici pe jumătate;

dar astfel am putut fi mulțumiți în mijlocul verii cu publicul care s'a adunat. Dl primar Dosa pelângă că ne-a acordat sala și luminatul, a avut amabilitatea de-a ne pune la dispoziție mai multe trăsuri pentru a putea vizita fabrica de vagoane „Unio”, unde coriștii și coristele au văzut lucruri cu adevărat interesante și instructive.

De aici am pornit, încurajați și cu multă voce bună, spre Sighet, țara lu Dragoș Vodă, unde se manifestă inima românească în adevărata ei splendoare. Zile plăcute și tericite ca la Sighet n'am petrecut de mult, o adevărată dragoste frățească ne-a înconjurat pe toți, încât ne-am simțit cu adevărat la frați. Directorii Sângioan și Șerban, d-l avocat și președinte al Asociațiunii Maramureșene dr. Florent Mihalyi, împreună cu fratele său d-l prefect al județului Dr. Gavril Mihalyi, d-l primar al orașului Ciplea, d-l profesor Paul Silaghi, d-l șef medic al spitalului Dr. V. Ite ș. a. sunt oameni cari fac fală Maramureșului făcând din el un colț de țară unde omul se simte ca acasă, între frați. Solicitudinea și neobosita interesare ce ni-au manifestat o un director Sânjoanu și Șerban, împreună cu doamnele lor, nu le vom uita niciodată. Țară cu adevărat suflet românesc. Mare a fost durerea noastră când, tocmai acestor oameni cu o inimă rară, n'am putut să-le cauzăm și noi o bucurie și elevare sufletească prin prestațiunea noastră, căci tocmai Miercuri în ziua de Sânt-Ilie 20 Iulie, când voiam să ne revanșăm pentru toate delicatețele Sighetenilor, a sosit trista veste despre moartea regelui nostru Ferdinand I, când s'au interzis toate reprezentațiunile și concertele.

Două mulțumiri rare am avut totuși la Sighet, deși nu ne-am putut desfășura programul: 1) vizita la mormântul episcopului Pavel la Slatina în Cehoslovacia, unde Păr. Dr. Tăutu cu Păr. Mihai Selejanu, au săvârșit liturghia funebrală, iar corul a cântat cu o duioșie neîntrecută; 2) că am concurs la liturgia și parastasul pentru regele Ferdinand, o liturgie cu orhestră la nivel, artistică, încât d-l prefect al județului a riscat afirmarea: „sunt sigur că nicăiri în România nu s'a celebrat cu atâta solemnitate liturghia pentru reposedatul rege Ferdinand”. După masă s'a dat tot în biserica gr. cat. un înserat solemn ornat cu piese de caracter religios, unice în felul lor, la care a asistat întreaga intelectualitate a Sighetului în frunte cu toate autoritățile și mulți oaspeți din jur și străini, rămânând uimiți cu toții de frumusețea artistică a cântărilor bisericesti române. Aceasta a fost măcar contribuția cu care ne-am revanșat față de bunii Sigheteni, cari au renunțat și la taxele plătite pentru bilete. Cu multă mâhnire a trebuit să părăsim Sighetul și pe ceice i-am cunoscut acolo așa prietenoși, dar ceace era mai rău pentru noi, că din cauza opreliștei generale de muzică și concerte am fost siliți a ne întrerupe turneul și a ne întoarce acasă la Oradea. Baia, Dejul și Bistrița, unde găsim deja la pregătire inimi așa nobile ca d. ex. d-l primar Ioan Pop din Dej, d-l General Schotsch și d-l Colonel Șeful Statului Major din Bistrița, cari ne-au făcut neprețuite servicii întru pregătirea concertului pe care cu regret a trebuit să-l revocăm, au ramas, cauzând mâhnire tuturor rolanșilor doritori a cunoaște și aceste regiuni.

„Asociația pentru cultura poporului român din Maramureș” cu un gest nobil și vrednic de multă laudă, ca semn al bunăvoinței arătate față de noi

și al spiritului de jertfă cu care știe sprijini mișcările culturale românești, ne-a votat ca spese de reînvoieră 17.902 Lei, pentru care gest și aci aducem cele mai simțite și mai călduroase mulțumite inimosului ei președinte și întregului comitet dorind ca D-zeu să le răsplătească cu bine. Cu regret a trebuit să fie contramandat și ceaiul de cunoștință, ce era

să fie aranjat în salele elegante ale Asociațiunii maramureșene, de către aceasta, împreună cu „Astra” desp. Sighet și Reuniunea femeilor române. Pentru inimosul lor gest le datorăm adâncă recunoștință.

Așa s'a terminat scurtul nostru turneu, care desfășurat până în capăt, însemna un nou triumf al diecezii noastre unite din Oradea. P. T.

CRONICI

— **AVIZ către abonați.** Rugăm pe On. noștri abonați, ca în timpul cel mai scurt să binevoiască a ne achita abonamentul restant, deoarece nu suntem în stare a face față cheltuielilor mari pe cari le reclamă tipărirea revistei. Rugăm să nu se aștepte avize personale, că prin aceasta ne facem noi cheltuieli.

— **AVIZ către deținătorii cărții de rugăciuni de Ioan Ghenț.** Preaonorații preoți, cari au primit în comision cărți de rugăciuni de Ioan Ghenț, să binevoiască a le plasa și a ne trimite costul lor de urgență având a se face la sfârșitul acestei luni controlul gestiunii de până aci.

— **Predicatori la catedrală: 25 Sept: Ilm. Ilie Stan; 2 Oct: Revm. Petru Tămăian; 9 Oct: Cl Dr. Vasile Chirvaiu; 16 Oct: Pers. Dr. Grigorie Pop.**

Invitare. Comemorarea de 100 de ani (1827—1927) dela nașterea episcopului Mihail Pavel. Implinindu-se 100 ani dela nașterea marelui Arhiereu Mihail Pavel, în ziua de 2 Oct. c. se va vecnici amintirea-i scumpă prin o marmură comemorativă ce se va așeza pe biserica română unită din comuna Recea unde s'a născut la 6 Sept. 1827. Doritorii a da acestui act pios — la care cu onoare Vă invităm — un caracter vrednic de memoria marelui Mecenate, stabilim următorul: Program. I. La orele 9 dim. Liturghie solemnă pontificată de P. S. S. Dr. Iuliu Hossu episcopul Gherlei în biserica din Recea. La finea Liturghiei Parastas pentru sufletul marelui Arhiereu. II. Tot acolo se vor rosti discursuri comemorative: a) Din partea delegatului Mitropoliei din Blaj b) Din partea delegatului Ministerului de Culte c) Din partea delegatului Eparhiei de Gherla d) Din partea delegatului Eparhiei de Oradea e) Din partea delegatului Eparhiei de Lugoj f) Din partea delegaților institutelor fondate de marele Arhiereu Mihail Pavel g) Din partea delegatului adm. jud. Satu-Mare III. La orele 2 d. m. masă comună în casina intelectualilor din Baia-Mare. N. B. Plecarea la Recea se va face din Baia-Mare la orele 8½ dim. cu autobuse ce vor sta la dispoziția onor. oaspești. Doritorii de a lua parte la aceste serbări pentru încartuire și masă comună să se anunțe la oficiul protopopesc Baia-Mare. Comitetul organizator: Patroni: I. P. S. S. Dr. Valeriu Traian Frențiu, episcop român unit de Oradea, P. S. S. Dr. Iuliu Hossu episcop unit de Gherla. Președinți: Ilustr. S. Dr. Gheorghe Miculaș prelat papal, vicar episcopesc; Vasiliu Gheșea, prefectul județului Satu-Mare. Vice președinți: Iosif Patachi, protopop Săsari, Alexandru Breban, protopop Baia-Mare. Membrii: Emil F. Negruț, paroh Recea; Dr. Trăian Pop, pretorul plășii Baia-Mare; Ioan Brăhăița, preot Mocira; Dr. Victor Pop de Băsești, primarul orașului de Baia-Mare; Dr. Gheorghe Helcou, director de liceu Baia-Mare; Dr. Teofil Dragoș, deputat; Ioan Iepure, prof. liceu Baia-Mare; Dr. Coriolan Bohățel, senator; Vasiliu Barbul, paroh protopop onor. Borlești; Alexandru Manu, director-învățător.

— **Cantor caută post.** Cantorul diplomat la preparanția din Oradea, Ioan Bandiciu din Vașaa p. Curtuișeni, jud. Sălaj, caută post. A se adresa la dânsul în Vașad.

— **Moartea regelui Ferdinand I. comemorată la Roma.** Corespondentul nostru din Roma ne scrie despre solemnitățile rare cu cari s'a comemorat la 23 Iulie în Roma moartea regelui nostru Ferdinand I. În 23 s'a celebrat la dorința d-lui ministru Alexandru Lahovary de pe lângă Quirinal la Sant-Atanasio o Liturghie la care au asistat autoritățile civile și militare italiene, miniștri guvernului italian și toți reprezentanții țărilor streine pe lângă Quirinal. În ziua următoare, 24 Iulie, s'a celebrat o altă Liturghie tot acolo la dorința d-lui Demetriu Penescu, ministrul României pe lângă Vatican, la care au asistat 3 Cardinali: însuș secretarul de stat al Papii Card. Pietro Gasparri, Cardinali Ceretti și Sincero, Cardinalul secretar al Congregației pentru afacerile orientale și toți miniștri acreditați la Vatican. Pentru s. Liturghie au fost chemați la Roma telegrafic din partea Secretarului de stat toți studenții români în teologie. Liturghia a celebrat-o Păr. Ciril Korolevskij. Biserica a fost împodobită ca nici odată, cu aproape o sută de plante, tapete și fotolii, încât era într'adevăr impunătoare. Așa și a arătat Sf. Scaun omajul față de mortul suveran catolic credincios, Bisericii sale până la moarte.

— **Primiri la teologie.** În ședința consistorială din 15 Sept. au fost primiți la Academia teologică următorii: Iosif Vezoc, Vălingh; George Mihiș, Borlești; George Zahă, Mădăras; Iuliu Pop, Sânmiclăuș; Emil Chira, Săsari; Iosif Pantîș, Resighea; Vasile Boșca, Resighea; Ioan Cosma, Dindești; Aurel Ghiulai, Dindești; Michail Bruchental, Derna; Teodor Voștinari, Șiria; Mihail Oșan, Pomi; Gheorghe Miclăuș, Borlești, total: 13 din 24.

Celor ce nu au bacalaureat li s'au impus a-l câștiga, căci altfel vor fi considerați numai studenți extraordinari ai Academiei. Clericii se vor prezenta în 8 Octomvrie cor.

— **Eveniment literar.** A ieșit de sub tipar vol. I. din *Meditațiile* lui Vercruysey, traduse de P. S. Episcop Dr. Alex. Nicolescu al Lugojului. Toți preoții și clericii sunt datori a se prevedea cu această carte la noi încă singură pe acest teren. Se poate comanda la Reuniunea de misiuni în *Lugoj*, episcopia. Prețul unui volum broșat e 150 Lei; ambele 300 Lei; legate 420 Lei.

Tot aici amintim că au apărut vol. I. și II. din *Teologia dogmatică fundamentală* de Dr. Vasile Suciu ediția II-a. Apologetica creștină (vol. I.) și Tradițiunea și Biserica (vol. II.), cărți de o importanță capitală între împrejurările de azi pentru toți preoții și intelectualii. P. O. preoți o vor comanda pentru biblioteca parohială și vor face propagandă pentru ea și între intelectuali. Câte un volum costă 250 Lei la *Librăria Seminarială Blaj*.

— **Tiptic — Schițe de predici** din cauza lipsei de spațiu nu s'a putut publica.